

Muntlige innspill fra høringsmøtet om oppfølgingen av tater-/romaniutvalgets rapport, i Sarpsborg, 6. april 2016

Avdelingsdirektør Kristin Ryan informerte kort om høringsprosessen. Sekretariatsleder Ingwill Thorson Plesner i tater-/romaniutvalget informerte kort om utvalgets hovedfunn og om hvordan utvalget har jobbet. Det ble satt av tid til spørsmål om prosessen i første del av møtet.

Hvem har hatt tilgang til arkivene?

Svar fra Plesner:

Knut Vollebæk tok over som utvalgsleder i 2013, og da kom jeg også inn som utvalgets sekretær/sekretariatsleder. I utvalget satt det ulike eksperter, inkludert to med romanibakgrunn. Departementet etablerte også en ressursgruppe som utvalget skulle få innspill fra. Ressursgruppen besto av personer som var oppnevnt av organisasjonene, pluss ett medlem fra Helsingforskomiteen. Jeg kan si med sikkerhet at i denne utvalgsperioden, fra 2013-15, var det kun forskere som ble gitt innsyn i arkiver med klausulerte personopplysninger. To av forskerne var også utvalgsmedlemmer (Per Haave og Karen-Sofie Pettersen), men ellers fikk ingen utvalgsmedlemmer eller personer fra ressursgruppa innsyn i journaler eller andre klausulerte dokumenter gjennom sitt arbeid for utvalget.

Svar fra Ryan:

Da utvalget ble etablert i 2011, var det ledet av Asbjørn Eide. I utvalget satt ulike eksperter. I tillegg var det med noen fra romanifolket/taternes organisasjoner som fikk delta på utvalgsmøtene som "observatører". Jeg har vært i kontakt med Asbjørn Eide som har forklart at det i starten av arbeidet var et ønske fra utvalget at utvalgsmedlemmene og observatørene skulle ha samme mulighet til tilgang i arkivene for å granske statens politikk. Riksarkivet ga tillatelse også til at observatører kunne bli med i arkivene. Det kom mange henvendelser fra enkeltpersoner fra folket som var urolige for at andre reisende skulle få se arkivene – og ordningen ble dermed raskt stoppet. Eide opplyser at en forsker ved ett tilfelle – i tråd med tillatelsen fra Riksarkivet – har hatt med én observatør i arkivene før ordningen ble stoppet, men at forskeren opplyser at observatøren ikke så personsensitivt materiale.

Hva med taushetsplikten? Det er opplysninger om at reisende som har sett i arkiver har gitt opplysninger om andre reisende. Hvordan vet dere at alle som har fått opplysninger holder taushetsplikten? Er det straffeansvar for brudd på taushetsplikten?

Svar fra Ryan:

Alle som har vært i arkiver der det blant annet ligger personsensitivt materiale, har undertegnet taushetserklæring. Brudd på taushetsplikten kan straffes.

Hvorfor har dere gått på campingplasser og intervjuet folk? Vi har ikke fått vite hva som skjer, vi er dratt inn i dette – det er et nytt overgrep mot oss reisende. Skjønte ikke myndighetene dette før granskningen? Hvorfor ble ikke alle spurt og fikk uttale seg?

Svar fra Plesner:

Det var vanskelig å få innpass i gruppa og få tak i «informanter» (intervjuobjekter) som kunne fortelle hvordan statens og Misjonens politikk fungerte, og hva de ønsker for veien videre. Vi var avhengig av å gå via organisasjoner og kontaktpersoner for å komme i kontakt med folk, og var blitt bedt av departementet om særlig å bruke ressursgruppa til dette. Vi ønsket å komme i kontakt med

så mange som mulig. Lederne i organisasjonene sa først at de visste «hvor skoen trykket» og kunne uttale seg på vegne av sine medlemmer, først senere forsto de at det var viktig at vi fikk kontakt med flere enkeltpersoner i folket. Det var vanskelig å komme i kontakt med uorganiserte, men vi gjorde så godt vi kunne. Fra 2013 hadde utvalget en egen nettside og fra 2014 en egen Facebook-side. Mange stolte ikke på hva informasjonen skulle brukes til, og ønsket ikke å snakke med oss. På slutten løsnet det, og flere ville snakke med oss. Det er gjort over 50 individuelle intervjuer med organiserte og uorganiserte, deriblant også barnehjemsbarn. I tillegg har det vært gjort gruppeintervju med 20 jenter/kvinner, og utvalgets forskere og sekretariat har snakket med en rekke andre som henvendte seg til oss, både organiserte og uorganiserte.

Synes departementet at rapporten er vellykket? Er det en hyggelig rapport?

Svar fra Ryan:

Vår statsråd og statssekretær omtaler rapporten som tung å lese, og sier at det er tydelig at det har vært ført en nedbrytende politikk.

Dere sier at det ikke finnes registrering av romanifolket. Hvordan er det da mulig at en forsker kan sende en bestilling til SSB om å få laget en liste, over romanikvinner blant annet, og få til svar at det kan være mulig å få – og med personnummer? Tar dere høyde for at arkivene kan samkjøres slik at man kan få ut all informasjon om oss?

Svar fra Plesner:

Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) ble bedt om å gjennomføre en undersøkelse om gjennomsnittlig levealder og utdanningsnivå for de som ble født mellom 1940 og 1960, og som hadde vært i Misjonens varetekt. Hensikten var å slå fast om Misjonens politikk kunne sies å være vellykket eller ikke, gjennom slike indikasjoner på levekår. AFI-forskerne fant navn i Misjonens klientmapper, og ga listen med navn til Statistisk sentralbyrå (SSB). SSB kjørte den mot sitt ordinære register, og fant ut hvor lenge disse personene levde og hvor høy utdanning de hadde. Undersøkelsen viste at denne gruppa hadde fire ganger høyere dødelighet sammenlignet med befolkningen generelt, noe som tyder på at Misjonens politikk ikke var vellykket. Jeg har fått garanti for at denne lista ikke finnes lenger, den er makulert av SSB etter at undersøkelsen var gjennomført, slik rutinene er ved slike undersøkelser.

Kommentar fra salen:

Bare tanken på å lage et register er begynnelsen på et overgrep. Vi er norske statsborgere og er i registre som andre nordmenn. Hvorfor må vi ha et annet register? Er vi ikke bra nok nordmenn?

Utvalget har anbefalt å øke kunnskapen om romanifolket i skolen. Hva bygger dere dette på? Dette er ikke noe vi ønsker, det fører bare til mobbing.

Svar fra Plesner:

Det var få av informantene (intervjuobjektene) forskerne snakket med som ikke ville ha mer undervisning i skolen. Vi visste ikke at det var så mange som ikke ønsket det. Organisasjonenes medlemmer ønsket at lærerne får mer kunnskap, tanken var at det ville forebygge diskriminering. Utvalget har ikke sagt noe om hvordan dette skulle skje. Alle har rett til privatliv. Det har aldri vært snakk om å trekke fram noen av de reisende i undervisningen. Poenget var særlig at lærerne skulle vite om gruppa og få litt kunnskap om den – i likhet med de andre nasjonale minoritetene, og andre deler av norsk befolkning og historie.

Skolesaken: Det blir dratt fram kaffekister og kjeler, og ungene blir kledd ut. Hva er hensikten?

Svar fra Plesner:

Dette er prosjekter som ble drevet av andre enn utvalget og departementet. Utvalget har ikke sagt noe om hvordan undervisningen skal skje. Det må tas med de som driver prosjektet.

Det er laget en stortingsmelding, det er opprettet et fond på 75 mill. kroner og etablert en utstilling på Glomdalsmuseet (Latjo Drom) – dette er en kollektiv erstatning for de overgrep rapporten beskriver. Arbeidet som drives i skolene er skapt ut fra den kollektive oppreisningen – dere kan ikke skyldte på andre. I konklusjonen i rapporten står det ingenting om hvilken virksomhet den kollektive oppreisningen har – er dette vellykket? Folk ønsker en endring. Det er dårlig at det ikke er tatt opp i rapporten.

Rapporten skulle granske myndighetenes politikk. Når man gransker myndighetene så må det bli en granskning av menneskene som har gjort overgrep, både i departementene og i Misjonen. Det ender opp med at det er vi som blir gransket. Vi ønsker ikke å få historien gnidd i ansiktet en gang til. Selv om mange av de som utførte overgrepene er gamle nå, så burde de vært fengslet.

Svar fra Ryan:

Dersom skoleprosjektene drives med midler fra fondet, er synspunktene relevant for høringen. Staten gir midler til fondet og til organisasjonene. Da er det relevant å få innspill på hvordan statens politikk bør være framover. Vi tar det med som innspill.

La oss være i fred! Hvem har krevd denne granskningen? Hva vil dere med rapporten?

Svar fra Ryan:

Innspillet om at det burde lages en rapport, kom i første omgang fra representanter fra organisasjonene. Senere kom det en uttalelse fra Falstadseminaret i 2009 om at det burde lages en rapport. Også Helsingforskomiteen oppfordret myndighetene til å lage en rapport. Den endelige avgjørelsen ble gjort av regjeringen. Det er ikke avgjort hva som skal skje videre med rapporten. I første omgang ønsker vi innspill gjennom denne høringsprosessen.

Innspill i møtet:

Innspill 1:

Utvalget har hatt ærlige hensikter, og ønsket å avdekke statens politikk. Mange føler seg overkjørt av departementet som har relasjoner med organisasjoner og enkeltpersoner der. De vil høre hele folket, men bare gjennom registrerte organisasjoner. Kan vi få en garanti for at det som kommer fram her blir gjort noe med? De er en skam at ikke hele ledelsen i Same- og minoritetspolitisk avdeling er her og står til svars. Hovedårsaken til situasjonen i dag er at det er noen personer/organisasjoner som står bak. Dette er ikke ment som angrep, men alle må stå til ansvar. Skole- og barnehageprosjektene er det én organisasjon som står bak, gjennom fondet, senteret og foreninger. Det er en katastrofe at noen har gjort seg til talsmenn for hele folket, de er ikke folkevalgte og kan bare snakke for foreningen.

Innspill, som ble godkjent av majoriteten av de oppmøtte:

NOUen viser behov for forandringer. Utvalgets anbefalinger om forandringer.

1. ***Angående oppgjør med fortiden:*** Det ønskes stopp for granskning i fortiden, for framtiden. Det må vises ansvar ved at ikke bare registrerte organisasjoner blir hørt og tatt i betraktning, men summen av majoriteten av romanifolkets ønsker og krav blir hørt og respektert.

2. *Tillit mellom romanifolk og myndigheter:* Myndighetene må velge NYE folk i departementene som må ta ansvar for dialog med reisende, da nåværende ledelse i Same- og minoritetspolitisk avdeling har vist stor nonsjalanse ved ikke å ta hensyn til de opplysninger og klager de har mottatt. Ikke engang når organisasjoner har dokumentert misbruk og ansvarsløs forvaltning av RT-fondet og RT-senteret. Legg ned RT-senteret!
3. *Om å øke kunnskap:* Begrense informasjonsutdeling til å omfatte lærere/ledere for ulike institusjoner, som barnehager og skoler, syke- og gamlehjem og lignende statlige institusjoner. ALT vedrørende romanispråk skal forbeholdes romanifolket. Stopp grupper som opptrer og gir feilaktig inntrykk og informasjon i form av aktivitetsutlæring eller teater/rollespill eller lignende. Vi forbeholder oss retten til selv å informere om vårt opphav og identitet.
4. *Utdanning:* Her ønskes samme tilbud som øvrig befolkning i landet, uten noen form for særbehandling som gir rom for mobbing og forskjellsbehandling.
5. *Forebygge diskriminering:* Kriminalisering av ordet Tater, da nettopp denne term eller kallenavn har gitt grobunn for en skadelig diskriminering i mange generasjoner. Kriminaliseringen gjelder først og fremst bruken av ordet som identifikasjon av folkegruppen, den nasjonale minoriteten romanifolk, av myndigheter, politi, rettsinstanser, i barnehage, skole, folkeregister og andre offentlige og klausulerte foretak og register. Forby og fjern mulighet i alle former av registre til å skille ut personer av romanifolket på noen måte, ved merking eller tekst eller tegn som gjør registre eller databaser, fysiske eller digitale/elektroniske, søkbare på en slik måte at det finnes noen som helst mulighet til å finne individer av romanifolk.
6. *Rettsstridige menneskerettskrenkelser:* Det bør opprettes en beredskapsinstans med telefonnummer der reisende/romanifolk har en mulighet til øyeblikkelig hjelp dersom det kreves øyeblikkelige juridiske avgjørelser, eksempelvis på campingplasser, kjøpesentre eller offentlige virksomheter, ved tilfeller som oppleves som rasisme av den utsatte. Det bør utarbeides rettspraksis som kan medføre rettslige etterspill, slik praksis er i nabolandet Sverige og flere andre land.
7. *Rettigheter i samfunnet:* Her oppleves vel ingen utenforskap, foruten at man i blant blir mistenkeliggjort hos lege og NAV-kontor eksempelvis. Man opplever seg dradd over samme kam som folk som har lurt staten, ikke minst i kontakt med barnevernet.
8. *Erstatning/oppreisningsordninger:* Staten bør slutte å forskjellsbehandle størrelsen på billighetserstatning hos søkere som har samme opplevelser i oppveksten på samme sted. Her bør staten ta nytt ansvar å sørge for at vedtak blir gjort, og rette på erstatningsordningen. Det forventes at egenerklæringer skal bli trodd på, selv om ikke alt kan dokumenteres. Dette er en skam!
9. *Forskningsprosjekter:* Legg ned all forskning generelt om romanifolk, foruten om det foreligger ønske direkte fra en romanifamilie som selv erklærer ønske om å bli forsket på. Øvrig forskning må godkjennes av folkegruppen selv, ettersom det i dag oppleves mistillit til forskningen utført av forskere som oppfattes å ha misbrukt sin forskerstatus i behandling av klausulert materiale, slik at det har havnet i feil personer i hende. Det oppleves at den forskning som til nå har blitt utført viser et tydelig nok bilde av de overgrep storsamfunn og myndigheter har gjort mot den lille, sårbare folkegruppen i landet. Myndighetene bør snarest få et folkevalgt råd eller komité og et kvalitetssikringsorgan å forholde seg til, og gi bistand til å gjøre det.

(Innspillet er noe redigert ettersom det inneholdt navn på flere enkeltpersoner).

Innspill 2:

- Ordet «tater» er grunnlaget for mobbing/trakassering og diskriminering. «Tater» har flere opphav, kriminell gjerningsmann, beskrivelse av en gruppe kriminelle, tartarer, barbarer, helvetemennesker, jævelens avkom, lovbryster, taterstreker.
- Betegnelsen er kriminalisert i alle andre land, men ikke i Norge. Også i FN og menneskerettighetsorganer er betegnelsen forbudt. I Tyskland har rettsjuridiske skrifter siden 1300-tallet advarsler mot oss med denne betegnelsen.
- Om bare ett menneske er krenket så kan ikke majoriteten av befolkningen bestemme at det skal brukes som identitetsbeskrivelse på folk. I storsamfunn har «tater» vært nedbrytende. At noen bruker betegnelsen på seg selv, er ikke grunnlag for at norske myndigheter kan bestemme at hvem som helst kan bruke begrepet
- Dette er et overgrep mot romanifolk. Mange opplever seg krenket og at det er et rasistisk uttrykk. At myndighetene bruker det, er med på å legitimere bruken. Dersom dette fortsetter, vil det komme nye krav om erstatninger. Kall oss romanifolk, vandrier eller reisendes.
- RT-fondet og –senteret: Gå av frivillig. Legg ned fondet!

Innspill 3

Innlegg av mann, på vegne av seg og sin familie. [Se vedlegg.](#)

Innspill 4

- På møtet i Elverum var det vanskelig å uttale seg om rapporten ettersom vi ikke hadde lest den. Nå har vi lest den. Rapporten kom som et sjokk. Vi hadde ikke opplysninger om hva dette innebar, ikke opplysninger om at det var planer om å forske på oss, planlagt særordninger og gjennomgang av arkivene til Norsk misjon blant hjemløse – det er et stort overgrep fra utvalget og regjeringen.
- Europarådets rammekonvensjon gir oss rett til å bli likebehandlet med andre mennesker i samfunnet. Det er viktig at hvert individs synspunkter blir hørt, ikke bare organisasjoner.
- Organisasjonene har informert sine medlemmer, vi andre er i sjokk. Flere som har lest rapporten er sjokkerte, hvem har gitt disse menneskene rett til å være i arkivene? Folket burde velge hvem som skulle ha tilgang til informasjon om mange av våre, og noen som ikke lenger lever. De som sier de representerer folket, har ingen tillit blant flere av oss. Det virker som om de har ført oss bak lyset. Hvorfor gikk de mot sine egne folk? Når vi tar det opp, får vi til svar: Men erstatning vil dere ha. Dere får betale tilbake.
- Hvordan kan vi holde oss informert når vi ikke får beskjed? Mange får tilsendt medlemsblad, de legger til medlemmer på sin Facebookgruppe og kaller dem medlemmer i foreningen. Jungeltelegrafen når ut, den kunne vært brukt om man ønsket å nå alle.
- Vi er skeptiske til myndighetene. I 1997 prøvde vi å stoppe å bli en nasjonal minoritet. Vi vil være vanlige norske statsborgere. Vi vil integreres i vårt eget tempo. Vi ønsker ingen egen nasjonaldag.
- Hvorfor har utvalgets arbeid vært så hemmelig? Vi har ikke visst om noe. Hva er hensikten med å rippe opp i saker slik at vi blir minnet om det vonde. Vi vil gå videre, og vi vil skjerme våre barn.
- Vi ønsker ikke mer forskning.
- Våre egne har sneket seg inn i skoler og barnehager og forteller om våre tradisjoner, skikker og språk. Det er vranglære og eventyr. Det er forferdelig at dette ble truet igjennom. Vi foreldre visste ingenting om det. Mange barn er sjokkerte, og vi måtte bedrive skadekontroll.
- Økt informasjon skal gi mindre mobbing og frykt. Hvorfor ikke bruke egne folk?
- Høringsprosessen kommer for sent. Det burde være informert før arbeidet startet.
- Det er brudd på menneskerettigheter å gå inn i arkiver og grave fram alle historiene. La dem ligge i graven. Vi vil ikke vite dybden i hva våre forfedre gikk igjennom.

- Når vi leser rapporten, er det lett å kjenne igjen informantene.
- Dette er ikke hyggelig lesning, og fører til konfrontasjoner.
- Det lille som skal være om oss i undervisningen, må ut på høring.
- Vi ønsker ikke særregler. Mange er redd for at prosjekter kan føre til mer stigmatisering og brudd på rettigheter. Vi er godt tatt imot i bygda, vi behandles etter hvordan vi oppfører oss.
- Har vi noe å si om hvor veien går videre?
- Om samarbeidet med lærere og politi: Vi har sterk mistillit til disse myndighetene. Folket er skremt, dette har satt oss mange år tilbake.

Innspill 5:

Departementet fikk overlevert utskrift av Europarådets «[The Strasbourg Declaration on Roma](#)». I dokumentet var tre punkter merket av:

- (13) om å fordømme klar rasisme, stigmatisering og hatefulle ytringer mot rom/romani, særlig i offentlig og politisk omtale.
- (30) om å bekjempe stigmatisering og hatefulle ytringer.
- (31) om kultur og språk.

Departementet fikk også overlevert utskrift av Europarådets [Thematic Action Plan on the Inclusion of Roma and Travellers](#), hvor disse tre punktene er merket av:

- 1.1 - om å styrke kompetansen for å kjempe mot antisiganisme.
- 2.2 - om bedre beskyttelse av rettighetene til rom- og romanibarn.
- 3.3 - om å støtte deltakelsen til rom og romani i lokale beslutninger.

Innspill 6

Om «tater»-begrepet. [Se vedlegg](#).

Innspill 7

Dette innspillet er basert på mange reisendes ønsker og meninger:

1. Avsett nåværende regime/lederskap/styre i RT-fond og –senter. Det gjelder også øvrige kollektive ordninger der de samme mennesker er representert. De er selvvalgte og uten tillit av en betydelig mengde romanifolk fra hele landet.
2. Staten som oppretter må omdanne RT-fondet.
3. De kollektive kompensasjoner må forvaltes av ansvarsbevisste folkevalgte, slik at tillit kan gjenopprettes.
4. Målsetningen med erstatningen må lettere komme flere til gode, som direkte eller indirekte etterkommere har krav på for tidligere lidelser, til familier som på grunn av arv fra forfedre også i dag lider, dette gjelder også senskader.
5. Kriminalisering av begrepet *tater* i alle offentlige institusjoner og medier, i skoler, barnehager og øvrige statlige institusjoner eller offentlige foretak og næringsvirksomhet. Begrepet har i generasjoner som identitet vært svært diskriminerende og avskyelig ødeleggende for både barn, ungdom og voksne, uansett kjønn. Det har gitt grunnlag for mobbing og hets mot vår folkegruppe, og kan i dag ikke straffeforfølges. Begrepet betyr *djevelens/de fortaptes barn m.m.* og kommer fra Tartaros i den greske mytologi. Man kalte hunerne tartarer fordi de var nådeløse forbrytere, sammenlignet med barbarer. Man trodde i mange tilfeller også at vi var tartarer når vi innvandret her i Norden.
6. Romanispråket ER og må FORBLI forbeholdt folket selv, romani/vandriar/reisendes. INGEN utenforstående må tillates å standardisere etter eget skjønn, eller erstatte eller tilføye noe som mangler av ord eller grammatikk, med annet enn det som finnes i andre mer opprinnelige dialekter av språket.
7. Kirkens sosialtjeneste bør forholde seg til framtidige folkevalgte.

8. Staten skal ikke utbetale noen bevilgninger øremerket folkegruppen til RT-fondet før et folkevalgt styre er på plass. Likeså må de midler som er under RT-fondets forvaltning i dag fryses, f.eks. Holbergfondet.
9. Mulighet for innspill og deltakelse når myndighetene behandler saker som omhandler eller påvirker hele eller deler av den nasjonale minoriteten romanifolket.
10. Dagens RT-fond og –senter kan ikke være representativt som talerør for romanifolket, eller tilegnes noen politisk innflytelse og makt, eller ta eller forlange politiske avgjørelser verken i Norge eller andre land.
11. Regjeringen bør umiddelbart iverksette en granskning av hvordan og hvilke ledere i departementets minoritetspolitiske avdeling som har håndtert de henvendelser, opplysninger og klager som har blitt ført fram av enkeltmennesker og ikke minst organisasjoner.
 Det finnes og fantes organisasjoner som opplever en avskyelig arroganse ved offentlige og personlige møter med ledelsen og ansatte i avdelingen. Det viser at de har hatt et spesielt forhold til RT-fondet/RT-senterets lederskap, og er lite tillitsvekkende og meget hensynsløst. Om nødvendig er det yttre ønske om å trekke dette forholdet foran Europarådet og FN. Man forlanger også referat fra møter med ledelsen i Same- og minoritetspolitisk avdeling, hvilket aldri er blitt tilbudt.

(Innspillet er noe redigert ettersom det inneholdt navn på enkeltpersoner).

Innspill 8

- Jeg henvender meg til regjeringens representanter. Takk for høringsmøtet.
- En forening har satt seg sjøl til talspersoner for folket. Organisasjonens framgangsmåte er hinsides all forstand og fornuft. Ikke mange går i protestaksjon på grunn av organisasjonens pengebruk, men de har solgt ut et helt folk som fattige undermålere ute av stand til å ta seg av sine egne barn fysisk og mentalt. Der går grensen! At vi som folk trenger særbehandling i møte med skolevesenet på grunn av dårlig språk og lav intelligens er så til de grader et hån mot et helt folk.
- NOU-rapporten er en skam. Den er full av TL overalt, og vi kjenner oss ikke igjen i mange av påstandene. De er nå også bevist at TL går bak folkets rygg til barnehager, campingeiere, NAV, Politihøgskolen, lærerhøgskoler og til og med til barnevernet. Dette minner om Misjonen, og at regjeringens utvalg godtar en sånn arbeidsmåte og moral er meget skremmende.
- Dere har som arbeidsutvalg fått utvidet innsyn i de store statsarkivene. Hvorfor? Er dere klar over at våre eldre har tatt fram sine verste opplevelser med Misjonen nå i vår, for å få lov til å fortelle sine historier først, før de blir servert fra annet hold? Dere har åpnet så mye innestengt smerte, sorg, frykt og angst at ord ikke kan beskrive det. Og vi vil IKKE ha det sånn i Norge igjen! Få slutt på dette snikende nye overformynderiet. Ønsker noen å lete etter sine nærmeste, så må de få lov til det. Utenom det: Lås arkivene, brenn rapporten!
- Hold all informasjon om romanifolket langt unna Den kulturelle skolesekken og alt pensum i alle skoler! Ellers så tør jeg påstå at dere vil få et frafall av reisendes elever i norsk grunnskole som ingen har sett maken til. Hva gjør dere da? Det er DERE som setter oss på en utstilling som vi ikke ønsker.
- Jeg vil ikke uttale meg for karene, men i enhver mor, bestemor, fostermor og tante bor det en brølende løve. Den løva er i ferd med å våkne nå. Våre barn skal spares for nye runder med utenforskap og mobbeerstatninger! Styret i TL bør fratas all makt! Takk.

Innspill 8

Wigdis Larsen-Ross:

- Jeg satt i ressursgruppa. I det første utvalget var dette et mareritt på grunn av krav om innsyn, et innsyn jeg ikke ønsket, jeg mente det var feil. Jeg ønsket å delta da jeg oppdaget at noen i Eide-utvalget ville finne alle barn som var tatt fra foreldrene. Noen måtte representere de barna som ikke vokste opp blant sine egne. I barnevernsprosjektet forlangte jeg, og fikk gjennomslag for, at prosjektet skulle være tilnærmet hermetisk lukket for alle i ressursgruppa, og ingen fra utvalget andre enn de som hadde med barnevernsprosjektet fikk være med på møter vi hadde. Ønsket fra noen om å finne barna som ble tatt, må stoppes på alle hold.
- Jeg har sittet som styremedlem i Romanifolket/taternes kulturfond. Jeg trakk meg på grunn av situasjonen fondet var i. Departementet har ansvaret for situasjonen. Stortinget opprettet fondet, og styret har fått full råderett – departementet hverken kan eller vil ikke blande seg inn i noe. Det var tilsyn mange ganger.
- Styreleder for Romanifolkets riksforbund fikk beskyldninger imot seg, og valgte å tre til side. Han gikk ikke av som medlem. Det ble satt inn en settestyreleder. Vi skrev under på vedtaket, noen dager senere ser jeg at navnet på styrelederen som hadde trådt til side, er fjernet fra referatet. Jeg fikk forklart at dette var avklart i et møte på gangen med blant annet ledelsen i Same- og minoritetspolitisk avdeling at styreleder hadde trukket seg helt ut. Jeg har aldri vært med på noe lignende. Jeg skrev under på noe som var akseptabelt for hele styret, og ut kom noe annet.
- Det ble ikke opplyst at styreleder og daglig leder i RT-senteret hadde samarbeidet i et tiår. Statens representant har anbefalt statsstipend til styreleder. Departementet burde sett sammenkoblingene, kameraderiet, korridorpolitikken. Hva var grunnen til at det ble ansatt daglig leder i RT-senteret? Det er koblinger – og blir ikke opplyst at styreleder hanker inn folk han kjenner.
- Jeg var med på vedtaket om opprettelsen av RT-senteret, som et toårig prøveprosjekt med et interimstyre. Det skulle overføres én sum. Så kommer noe helt annet, dette er ikke hva som ble vedtatt. Departementet sier de ikke kan gjøre noe.
- Departementet må fjernes fra å ha ansvar for romanifolket/taterne. Det er en taushet og en unnlathet fra departementets side som er farlig. Departementet har sittet og sett på at dette har rullet og gått. De har også erfaring med fondet fra 2008-2009, de burde sett at her er noe som er veldig galt.
- Jeg er opptatt av erstatningssaker, og mange har kontaktet meg for å få hjelp. I 2007 søkte jeg fondet om 40 000 kroner til dette arbeidet, men fikk avslag. Begrunnelsen for avslaget var mitt tidligere liv. Jeg måtte levere referanseliste, noe jeg kunne, en liste med solide og troverdige navn.
- Innspill til departementet: Trekk dere! Dere har ikke tillit, dere er inhabile. Dere har fått innspill – men har ikke gjort noe. Departementet må byttes ut med et mer habilt departement.
- RT-senteret må avvikles. Vedtaket om opprettelsen er brutt. Jeg nekter at noen skal få gjøre noe annet ut fra det jeg var med på å vedta.
- Styret i RT-fondet må avsettes.

Innspill 9

Ikke betal ut en eneste krone til fondet. Aksjekapitalen til fondet er snart brukt opp, det som er tatt ut fra Holbergfondet, må tilbakeføres og fryses.

Innspill 10

Dag Berg, RT-fondet:

- To fra Romanifolkets riksforbund var med på å ansette meg. Sergej ble enstemmig ansatt av styret i fondet.
- Flere har ønsket at fondets midler skal brukes til individuelle erstatninger. Departementet har bestemt at det skal benyttes til å bevare og utvikle kultur, språk og historie, det skal ikke brukes til individuelle erstatninger. Fondets oppgave og mandat er bestemt av Stortinget og departementet, og kritikk må rettes dit.
- Stiftelsen har gitt støtte til mange gode tiltak.

(Ble avbrutt av salen og fikk ikke fullført).

Innspill 11

Det er koblinger og kameraderi i ansettelsen av personer til fondet og senteret. Det har vært samarbeid mellom styreleder og flere av de som ble ansatt, i forkant. Dette er ikke bekjentgjort.

Innspill 12

- Det har vært trusler og drapstrusler fra enkelte organisasjoner. Man kan ikke samarbeide med slike folk, og de kan heller ikke representere romanifolket. Er vi for få og for svake? Nei, vi er et ressurssterkt folk.
- Slutt med all forskning.
- Steng krana for penger til organisasjonene. Det skaper en maktfaktor som det må bli slutt på.

Innspill 13

Kari Øverby, RT-senteret:

- Arbeidsutvalget har samlet innstilt på ansettelsene, det har ikke skjedd i samarbeid med styreleder.
- Mange setter pris på senterets prosjekter.
- Kritikk må rettes til departementet. Dere må ikke finne dere i det småtteriet som dere har fått til nå.

Innspill 14

Styret i enkelte organisasjoner består av én familie som har terrorisert oss i alle år. Vi kan ikke stole på dem. Vi prøver å stå opp for oss selv. Få kastet denne organisasjonen!

Innspill 15

Stortinget har opprettet fondet, det er vanskelig å få fjerna. Oppretter kan få avsatt det nåværende styret. Vi bør gå sammen og lage en underskriftsliste hvor vi krever at Stortinget avsetter styret. Romanifolkets forening har trukket seg, Romanifolkets kystkultur trakk seg på grunn av mistillit til styreleder. LOR har per dags dato ikke oppfylt vilkårene for å få driftsstøtte. Da er det bare Taternes landsforening igjen – skal vi la dem styre alene? Vi kan be Stortinget om å legge dette fram i en spørretime, vi kan nå fram der.

Innspill 16

Jeg har fulgt med i debatten på Facebook, det er mye som har kommet fram der om organisasjonene og alle tiltak de driver med. Representanter fra alle de norske rom-familiene jobber sammen med myndighetene om å opprette et kulturhus. Det er veldig gode grunner for å jobbe sammen, man kommer lengre med det.

Innspill 17

Vi er ikke ute etter penger. Vi ønsker ikke særtiltak eller hjelp til tilrettelegging fra myndighetene. Har departementet skjønt at vi vil klare oss selv? Vi vil ikke ha blest og oppstyr rundt oss. Vi har bevisst funnet en vei uten hjelp fra myndighetene, og vi er for stolte til å ta imot penger for å selge folket vårt.

Innspill 18

Det er ikke rapporten som gjør oss evneveike, det er organisasjonene. Vi er sterke som har klart oss, og er sterkere enn noen gang.